

VAN HET HEERLIJK AMBT

Hoe maak ik mijn preek?

V.

Exegese; zelfstandige exegese, maar dan ook „eerlijke exegese“.

Wat ik daarmee bedoel zal ieder, die de heerlijke roeping heeft om geregeld preeken te maken, onmiddellijk begrijpen.

Het komt niet zelden voor, dat wij beginnen met de gedachte: Ik zou Zondag de gemeente eigenlijk wel eens die bepaalde waarheid op het hart willen binden.

Dan gaan wij een tekst bedenken, waarin het over dat onderwerp gaat.

En nu bestaat de mogelijkheid, dat wij bij de bestudeering van den tekst tot de ontdekking komen, dat daarin iets anders gezegd wordt, dan wij, bij oppervlakkige beschouwing, hadden gedacht.

Ikzelf heb daar net nog een mooi voorbeeld van gehad.

Ik had mij voorgenomen ten vervolge op de lijdensweken en op het Paascheest te spreken over „de heiligmaking“.

Ik greep daarvoor, in mijn gedachten, 1 Corinthen 1:30. Maar uit Hem zijt gij in Christus Jezus. Die ons geworden is wijsheid van God en rechtvaardigheid en heiligmaking en verlossing.

Er was inderdaad geen diepe studie voor nodig, om tot het inzicht te geraken, dat het er den apostel niet in de eerste plaats om te doen is ons in dit vers te zeggen wat wij hebben, maar dat het er hem om gaat ons te laten zien, dat wij den rijkdom, dien wij hebben, niet hebben uit onszelf, maar van God. „Opdat het zij, gelijk geschreven is, Die roemt, roeme in den Heere“.

Daardoor was het zonder meer duidelijk, dat ik, als ik preekte over dezen tekst, niet zou kunnen zeggen, wat ik mij had voorgenomen.

In zulke omstandigheden nu wordt men bedreigd door het gevaar, dat men toch den tekst maar aanhoudt en tegelijk zegt, wat men zeggen wilde.

Men haspelt dan zoo'n beetje met den tekst en maakt hem ondergeschikt aan eigen bedoelen, in plaats van zich onder den tekst te stellen en zich door hem te laten overheerschen.

Dat niet alleen dit gevaar bestaat, maar dat ook menigeen metterdaad in het hier gesignaleerde kwaad valt, is niet te loochenen.

Bijvoorbeeld.

Hoe vaak is al niet, als men zijn hoorders wilde

bepalen bij de realiteit van dood en oordeel, gebruik gemaakt van Hebreëen 9:27: „En gelijk het den mensch gezet is, éénmaal te sterven en daarna het oordeel“.

De exegese is dan ongeveer zoo: „Denkt er om, menschen, gij moet één keer zeker sterven en daarna komt ge in het oordeel“; terwijl het toch meer dan duidelijk is, dat het er den Heiligen Geest heelmaal niet om te doen is, ons hier te bepalen bij onze sterfelijkheid en bij het gewicht van den dood, maar dat Hij alléén bedoelt ons te leeren, dat gelijk de mensch maar eenmaal sterft om dan den oogst van zijn leven binnen te halen, Christus ook maar éénmaal sterft en daarin het resultaat, het wegnemen der zonden van zijn volk heeft bereikt.

Hoe vaak heeft men al niet, als men de gemeente wilde waarschuwen tegen een materialistische levenshouding, gebruik gemaakt van een tekst als: Psalm 119:25: „Mijn ziel kleeft aan het stof“, terwijl het zoo helder is als glas, dat de dichter hier niet denkt aan aardse gezindheid, maar aan een toestand, waarin hij op het punt staat te sterven: in het stof der aarde een plaats te krijgen.

Hoe onverbeterlijk gaat men altijd maar voort met het gebruiken van het Schriftwoord: „De mensch zal bij brood alléén niet leven“, alsof dat betekende: „De mensch heeft nog wel iets anders nodig dan brood“, terwijl het heele verband laat zien, dat het wil zeggen: „Brood is niet het eenige middel, waardoor God den mensch in het leven kan behouden; als Hij dat wil, als Hij dat zegt, dan kan Hij den mensch ook wel onderhouden met steenen of wat ter wereld ook.“

Telkens weer hoort ge het woord van de Emmaüsangers: „Blijf met ons, want het is bij den avond en de dag is gedaald“ behandelen, alsof die mannen daarmee wilden zeggen: „Och, Heere, wij willen toch zoo graag, dat gij ons in dien donkeren, eenzaam avond gezelschap houdt!“, terwijl het, nuchterweg, niet anders wil zeggen dan: „Heer, gij kunt toch nu niet verder reizen, nu het al avond en donker is; gij zoudt veel verstandiger doen met bij ons te blijven.“

Dat zijn zoo enkele van die heel bekende voorbeelden. Hoe vaak zou het met minder bekende teksten niet gebeuren?

Eenige jaren geleden verscheen er een preek in „Menigerlei Genade“ (ik noem liever geen namen), waarin een verhandeling gegeven werd over een tekst, die in onze Statenvertaling inderdaad onjuist is weergegeven; één blik in den eersten den besten commentaar maakte dat duidelijk.

Toch werd er maar geredeneerd en betoogd, alsof de Heere daar nu werkelijk zei, wat de domineé daarin geliefde te lezen.

Voor al zulk doen is geen enkele verontschuldiging aan te voeren.

Bij deze bezinning is men geneigd bijna nitsluitend de aandacht te bepalen bij de verschijningen van Christus, die uiteraard zeer belangrijke momenten uit deze periode vormen en ons in de Schrift min of meer uitvoerig beschreven worden. Maar de vraag laat zich niet onderdrukken, waar Christus geweest is en wat Hij gedaan heeft, wanneer Hij niet aan iemand verscheen en niet bij de Zijnen vertoefde. Die verschijningen zijn alle slechts van korten duur geweest en vormen tezamen slechts luttel uren. Maar waar hield de opgestane en verhoogde Heer Zijn verblijf in de langdurige tusschengelegen tijdsruimten, en is ons iets bekend van de werkzaamheid, die Hij daarin verrichtte?

Over deze vragen wordt hierom gewoonlijk zoo weinig gesproken en nagedacht, omdat de Schrift ons zoo uiterst weinig gegevens hieromtrent biedt. Daarom lijkt het haast geen zin te hebben, ons in dit vraagstuk te verdiepen en zijn we geneigd om te zeggen: God heeft er Zijn wijze bedoelingen mee gehad om ons hierover niets te openbaren en daarmee moeten wij tevreden zijn.

Dit neemt echter niet weg, dat wij nochtans al de gegevens der Schrift hebben te onderzoeken en ons op grond daarvan een voorstelling hebben te vormen van dit gedeelte van Christus' werkzaamheid in samenhang met het geheel van Zijn Middelaarswerk. Wij willen dit doen inzonderheid met betrekking tot de vraag, waar Christus in dien tijd „tusschen graf en hemel“ verblijf heeft gehouden.

Gewoonlijk heerscht de voorstelling, dat Christus in deze periode op aarde heeft vertoefd, ook al hangt er over Zijn verblijf en Zijn doorlopende werkzaamheid voor ons een sluier van geheimhouding. Zijn verblijfplaats is ons wel onbekend, Jezus houdt Zich verborgen, om plotseling voor een oogenblik te voorschijn te treden, maar in het algemeen wordt er niet aan getwijfeld, of de Heere wel op aarde was. „Na de opstanding vertoefde Christus nog een tijd lang op aarde“ (Bavinck, Dogm. III, 498).

Daarom verwekte het eenig opzien en prikkelde het tot opmerkzaamheid, toen Ds W. Tom van Sappemeer in het „Gereformeerd Theologisch Tijdschrift“ van Sept. 1938 de gedachte voordroeg en ontwikkelde, dat Jezus in deze veertig dagen niet op aarde, maar in den hemel verblijf gehouden heeft en uit die plaats op aarde voor enkele oogenblikken terugkeerde als Hij verscheen. Door exegese van enkele teksten meende Ds Tom tot deze

Zoodra iemand zich op dien weg begeeft, heeft zijn werk opgehouden bediening des Woords te wezen. Dan kan er sprake zijn van een opstel, een rede, maar een preek is het niet meer.

Al zouden de dingen, die men dan beweert, op zichzelf genomen, volkomen waar zijn, al zou het nog zoo boeiend en aangrijpend zijn wat men zegt, men heeft niet meer het recht om zijn spreken in te leiden met het: „zoo zegt de Heere.“

Wie zoo doet, zondigt tegen zijn ambt, en daarmee tegen het Woord.

Wat recht heb ik om den rechten zin van een Woord des Heeren terug te dringen om er iets anders, een inzicht, een opwelling van mijzelf voor in de plaats te schuiven.

Daarmee wordt ook de gemeente niet gebouwd. In de eerste plaats leert men daarmee de gemeente niet recht met het Woord des Heeren om te gaan; veelmeer drijft men haar daarmee op verboden wegen.

Want als de dominee van een tekst maakt, wat hem te pas komt, hoe licht zal de gemeente hem op dat spoor volgen.

En de neiging daartoe is bij menigeen reeds zoo groot, dat een stimulans in die richting waarlijk niet noodig is.

In de tweede plaats zal de ondervinding telkens weer leeren, dat zulk preeken tenslotte ook geen indruk maakt.

Het Woord, het Woord recht gesneden, zal altijd weer blijken te zijn een tweesnijdend, scherp zwaard.

Zonder dat de gemeente misschien precies zal kunnen zeggen, hoe het komt, zal dat preeken, waarbij men niet eerlijk het Woord zelf laat spreken, op haar den indruk maken van „flauwe kost“ te zijn.

Zoo zal de domineé ook zelf (al maakt hij zich dat wijs) met zoo te doen geen eer behalen.

Daarom, — eerlijke exegese.

Menigeen zal zeggen: „is het noodig, daarvan zooveel te zeggen?“

Ik antwoord: „naar mijn vaste overtuiging zeer zeker; het kwaad, hier genoemd, bestaat onder ons.“

„Eerlijke exegese“, laat u nooit, door niets, van dezen regel afbrengen.

Zou uw preek daardoor anders worden dan gij u voorgesteld hadt, welnu, wat zou dat?

Allicht is de gedachte Gods beter, dan wat er in uw geest is opgekomen.

Alleen zoudt ge, b.v. bij het preeken bij bijzondere gelegenheden, als het u blijkt, dat de tekst, eerlijk geëxegiseerd, geen stof geeft voor die bijzondere gelegenheid, den gekozen tekst kunnen laten schieten. Dat zou dan één van de zeer enkele gevallen zijn, waarin dat zou zijn aan te raden.

conclusie te moeten komen, die hij ook dogmatisch verantwoord achtte. Niet dat hij van oordeel is, dat zijn opvatting onomstootelijk juist en voor geen tegenspraak vatbaar is, maar hij acht, dat deze voorstelling „wanneer wij de gegevens der Schrift nagaan, en exegetisch en dogmatisch de voorkeur verdient“, waarom hij haar „ter overweging aanbiedt“.

Dit is deze nieuwe, en zoover ik kan nagaan origineele gedachte dan ook ten volle waard, en wij willen in deze artikelen de exegese van Ds Tom nauwkeurig nagaan, maar daarbij ook andere Schriftgegevens, die licht over deze kwestie kunnen werpen, onderzoeken, om vervolgens zijn voorstelling ons dogmatisch in te denken in verband met het geheele Middelaarswerk van Christus, om te zien of zij te aanvaarden is, dan wel de oude opvatting moet worden gehandhaafd.

Dr C. Goslinga van Buitenpost heeft in het „Geref. Theol. Tijdschrift“ van Dec. 1938 een bestrijding van het artikel van Ds Tom gegeven. Diens conclusie is, „dat het gevoelen van Ds Tom uit Joh. 20:17 niet is bewezen, door Hand. 1:1-3 wordt uitgesloten en bovendien als in strijd met de analogia fidei moet worden afgewezen.“

Hierop heeft Ds Tom weer geantwoord in een artikel in hetzelfde tijdschrift, in Juni 1939, waarin hij mededeelde, dat hij door de argumentatie van Dr Goslinga niet overtuigd was en hij zijn eigen opvatting verdedigde.

Wij zullen beginnen met van deze interessante discussie kennis te nemen, de wederzijdsche argumenten weer te geven en te overwegen, waarbij wij dan tot de conclusie zullen komen, dat het standpunt van Dr Goslinga, die de oude opvatting dus verdedigt (Jezus was op aarde), juist is en dat de opvatting van Ds Tom moet worden afgewezen, omdat ze geen recht laat wederbaren aan alle Schriftgegevens en met het karakter van Christus' heilswerk en de successie Zijner heilswerken in strijd komt.

Ds Tom begint met de vraag naar Jezus' verblijfplaats in deze veertig dagen in verband te brengen met de vraag naar het doel van deze tusschenperiode. Christus is verscheidene malen aan Zijn discipelen verschenen, om hen te overtuigen van Zijn opstanding en te spreken over de dingen, die het Koninkrijk Gods aangaan. Het doel dezer veertig dagen lag dus in Zijn discipelen, en van eenigen (Middelaars-) arbeid buiten die verschij-

POPULAIR-WETEN - [SCHAPPELUKE SCHETSEN]

Waar was Jezus tusschen „graf en hemel“?

I.

In het constituerende heilswerk, dat de Middelaar Gods en der menschen verricht heeft op aarde en bezig is te verrichten in den hemel en eenmaal verrichten zal als Hij aarde en hemel zal verenigen tot één groote „woonstede Gods in den Geest“, vormt de overgang van Zijn tijdelijk verblijf op aarde naar Zijn voortdurende aanwezigheid in den hemel, waar Hij de plaats der eere bekleedt aan 's Vaders rechterhand, een belangrijke fase. In deze fase zien wij de beide elementen optreden, die kenmerkend zijn voor heel de werkmethode Gods in Christus, n.l. het „evolutie-element“ en het „schok-moment“. Evenals de nedervlaart van Christus uit den hemel naar de aarde bij Zijn vleeschwording opgenomen was in de voortgaande beweging van den historischen loop der tijdelijke dingen en als geboorte haar normale voorbereiding moest doorloopen („uit het geslacht Davids“, „geworden uit een vrouw“) en levens tot stand kwam door het machtige ingrijpen Gods van de ontgengenis van den Heiligen Geest, zoo wordt ook de terugkeer van de aarde naar den hemel weer geleidelijk voorbereid in een periode van overgang, om dan plotseling in één moment van Goddelijk machtsbetoon te worden voltrokken.

Dit overgangstadium tusschen opstanding en hemelvaart, tusschen „graf en hemel“ vormt een niet onbelangrijk gedeelte in de geschiedenis van Gods groote verlossingsdaden. Deze veertig dagen zijn vol van betekenis voor Christus Zelf, die het graf der vernedering is ontstegen en gereed staat de plaats der verheerlijking in den hemel in te nemen, en voor de Kerk op aarde, die voortaan geregeerd zal worden door een verhoogden Koning en geleid door een plaatswaarnemenden Trooster. Van die belangrijkheid wordt de Kerk gedrongen zich elk jaar weer rekenschap te geven door de hoedanigheid van het kerkelijke jaar, dat een zes-tal weken laat verlopen tusschen de viering van Paascheest en Hemelvaartsdag, weken, waarin de geloofsbezinning in overdenking en prediking op dat gedeelte der heilsgeschiedenis wordt gericht.

Maa
al zou
Ook
„De h
dat, m
ook d
dan va
Niet
wat d
wil, d
Eerl
van al
Eerl

Tot
wing
winger
Het
nog in
in de
studie,
komen
zijn in
lijden
Juist
practis
door
besche
We
practij
gezag
zien v
king t

Het
de W
hoofd
laatste
de ald
bekeke
„Ach
chism
opvatt
Ze he
de be
werke
worde

ninger
Wat d
Schrif
dat Cl
een ge
geeste
noodij
dan w
niet i
kens i
niet o
van de
lus en
zelfde

Ook
ninger
Mare
een t
sfeer
aarde
baren

Maa
naams
tot Ma
op to
Uw G
in het
tisch
vele a
prolep
aange
Ik be
dit be
niet o
een o
rect.“

kunne
Christ
gevar
trapsg
Godet

Maa
aparte
hemel
was, t
nam

In v
kelijk
dere
wordt
eigenl